

Szabad-e gondolkodni a halálbüntetésről?

Nem tudom, van-e alapvetőbb emberi jog a gondolkodás szabadságánál. Elképzelhető-e olyan demokrácia, ahol tilos megkérdezni a választókat bármilyen, a közösséget érintő kérdésben? Kifogásolható-e annak igénye, hogy bár betartom a törvényt, szükségesnek látom újragondolását?

Az Európai Unió nagyhatalmú urai összeráncolták a szemöldöküket, amikor a magyar miniszterelnök a halálbüntetés kérdésének a napirenden tartásáról szólt egy országot megrázó gyilkosság kapcsán. Pedig még állást sem foglalt az ügyben! A gondolkodás szabadságát is megvonták tőle!

Mindjárt az elején tisztázni szeretném, én a halálbüntetés bevezetése/fenntartása mellett vagyok, továbbá határozottan elutasítom a gondolkodás szabadságának, valamint a közvélemény megismerésére vonatkozó próbálkozások megkérdőjelezésének minden változatát, mert azok mélységesen antidemokratikusak, ennél fogva embertelenek is.

A halálbüntetés ellen megnyilatkozó országok, kormányok messzemenően következtelenek, képmutatóak az ügyben. Nézzük meg néhány példával, gondolatkísérlettel, miről is beszélek.

Fegyveres bankrablás alkalmával az elkövetők túszoikat ejtenek, a rendőrség körülfárja az épületet. A vontatottan haladó tárgyalások során a rablók két túszt kivégeznek, mielőtt megindul a fegyveres rendőri akció az elkövetők ellen. Az öt rablóból három, a rendőrök közül egy személy életét veszti a tűzharcban. A halálbüntetés tilalma alapján az életben maradt két rabló kivégzése megengedhetetlen.

A rendőri akcióban részt vevő személyeket az adminisztratív hatalom képviselői azzal a feladattal bízták meg, hogy a túszoikat szabadítsák ki, az elkövetőket vagy fogják el, vagy végezzék ki. A jogot gyakorlóknak megvan a lehetőségük arra, hogy meghatározott körülmények között jóváhagyják, megengedjék életük kioltását. Vagyis bizonyos feltételekkel az ölés nem tilos. Az sem kérdéses, hogy az életben maradt és a kivégzett bankrablók bűne teljességgel ugyanaz,

PAP GÉZA (1942) vegyész mérnök, az OLAJTERV volt vezérigazgatója.

büntetésük mértéke is logikusan azonos kell legyen. Ha az egyik esetben a kivégzés megtörténhet, a másik esetben nem, akkor a szerencse veszi át a döntést a jog helyett. De a fő tanulság az, hogy vannak körülmények, amikor a kivégzés – a tűzharc során – megengedhető, vagyis tilalma nem általános, emberi döntéstől függ. Mikor tehát általános tilalomról beszélünk, kétszínűek vagyunk.

Amikor vallásukban megsértett emberek újságírókat, rendőrt végeztek ki sérelmük megbosszulása okán, az egész világ felháborodott, közöttük jómagam is. A hitükben megbántott fanatikusok után napokig hajtóvadászat folyt. Akár kimondtuk, akár nem: az elkövetőkön a halálbüntetést tárgyalás, jogi védelem nélkül kimondták és végrehajtották. Ha a gyilkosok megadták volna magukat, a kivégzés elmaradhatott volna? Ugyanazért a tettért eltérő büntetések lehetségesek? Nem hiszem, hogy a közakarat ne a gyilkosok mindenképpen kivégzését tartotta volna méltányosnak. De a hatalom tiltása is elmaradt az adott esetben. A gyilkosok életének kioltása megengedhető volt. Nincs itt valami kétszínű hozzáállás a büntetés mértékének kérdésében?

Sokszor felötlik előttem az a szörnyű kép, amikor ártatlan emberek térdepelnek a tengerparton hátrakötött kézzel, mögöttük álarcos személyek állnak készen foglyaik fejének a levágására. Az áldozatok és hóhéraik között „csak” vallásaik különbözősége az eltérés. A fordított helyzet természetesen ugyanolyan szörnyű és megengedhetetlen.

Felmerül bennem a gondolat, hogy ha a gondviselés egy kipróbált, harc-edzett, gépfegyveres katonát varázsolna az előbbi eset helyszínére, és az egy mesteri lövéssorozattal leterítené a gyilkolásra készülő, bármilyen vallású embereket: mi lehetne a szentencia? Jogos és helyes tett volna a potenciális gyilkosok kivégzése? Pedig a bűnt még el sem követték! A tettük végrehajtása után elfogott gyilkosok halálra ítéltése megengedhetetlen, jogellenes volna? Pedig már gyilkosok!

Az ügyek ilyenén kétszínű, ellentmondásos megítélése számomra nem értelmezhető. A halálukra váró ártatlan személyek elpusztítására kész emberek kivégzése tettük megakadályozása érdekében üdvözlendő volna, a tett végrehajtása után megengedhetetlen.

Az állami apparátusok, kormányok súlyosabb és leginkább kézenfekvő kétszínűségét látom beigazolódni a halálbüntetés ügyében a háborús konfliktusok során. Mi is történik ilyenkor?

A hivatkozási ok tulajdonképpen teljesen lényegtelen. Mindkét oldalon ártatlan emberek kezébe fegyvert adnak azzal a szándékkal, hogy a másik oldalon álló ártatlan embereket öljenek meg. Vagyis létezik olyan cél, érdek, törvény, amelyért az államoknak, kormányoknak joguk van halált osztani. Ártatlanokat kényszeríteni ártatlanok megölésére! A bűnösök, a saját érdeküket, érzelmüket követő gyilkosok esetében viszont nincs ilyen jogosítvány?!

Világosan kell látni, hogy az állami apparátusok, kormányok a halál okozásától való elzárkózást közönséges bűnesetek elkövetésekor rendkívül álszent módon, következetlenül gyakorolják. Hogyan lehet azt megtiltani, hogy egy

arra hivatott állami szerv jogosult legyen halálra ítélni egy bűnöst megfelelő tárgyalások és tények után, ugyanakkor tízmilliárdokban mérhető, csakis gyilkolásra létrehozott harci repülőgépeket gyártani és vásárolni viszont jogosult. Nem más ez, mint indokoltnak ítélt esetekben a gyilkolásra való felkészülés és a végrehajtás jogosságának elismerése.

Összefoglalóan: ha van eset, amikor a halálosztás joga emberi kezekhez van rendelve, a kérdésben legyünk körültekintőek és következetesek. Az ezen való gondolkodás, konzultáció jogát ne vonjuk meg senkitől, még akkor sem, ha az illető miniszterelnök.

A kérdéssel érdemes foglalkozni a hit, a vallásosság oldaláról is. Magam hívő keresztény ember lévén, bár nem tetszelgem hittudós szerepében, más vallások mélyebb ismeretével sem rendelkezem, mégis van véleményem a hit oldaláról is a halálbüntetés kérdésében.

Első állításom az, hogy a Bibliában én nem találok a halálbüntetés tilalmát. Az Ószövetség „ne ölj” parancsolata értelmezésem szerint nem a büntetések kategóriájában foglal állást, és nem egy közakaratnak megfelelő ítélet végrehajtását tiltja, hanem egyének egyénekkel szemben elkövetett, személyes okok és érdekek szerint elkövetett ügyekben.

Az ölés és a halálbüntetés fogalma nem azonos, az egyiknek a közvélekedés és jog alapján oka, alapja van, nem bűn, míg a másik esetben nincs meg a közakarat, közvélemény és jog támogatása, csak valami érdek.

Legegyszerűbb példa talán a zsidóság körében elfogadott megkövezés büntetésnek az esete, amelyet ismereteim szerint a Biblia, sőt az Újszövetség sem tilt. Ez esetben mindig van egy bűnös (vagy bűnösnek gondolt, vagy annak kiáltott) személy, létezik a halálra vonatkozó közakarat, de nincs határozott, az életet kioltó, megnevezhető személy. Ez a halálbüntetés olyan egyértelmű esete, ahol nincs gyilkos, nincs megnevezhető személy, aki ölt volna.

Ha valaki ellenpéldaként a parázna asszony ismert alakját hozná fel, amikor Jézus azt mondta, hogy az vesse rá az első követ, aki büntelen; ez félreértett példa. Jézus nem a megkövezés intézménye ellen lépett fel, nem azt minősítette. Figyelmeztetésének oka az egész földi tevékenységét átható szeretetre és megbocsájtásra való törekvés volt, továbbá a saját bűnök felismerésére, az önvizsgálat szükségességére vonatkozó figyelemfelhívás.

Az ember/emberek megölésének, elpusztításának tilalma a teremtő Istenre egyértelműen nem vonatkozik. Gondoljunk csak Szodoma megbüntetésére vagy az özönvízre, amikor is emberek ezrei, milliói haltak meg vétkeik miatt isteni döntés/ítélet alapján. Ezen esetekben felfogásom szerint nem alkalmazható az ölésfogalom, csak a halálbüntetés, vagyis az élet kioltása nem oktanul, nem ártatlan embereken került végrehajtásra, vagyis az elpusztított emberek valamilyen szabály, törvény megszegése folytán rászolgáltak erre az ítéletre.

Az sem igaz, hogy a fenti példák azért kivételek, mert azokban az esetekben a teremtő Isten maga hajtotta végre az emberek elpusztítását. Ki ne ismerné Ábrahám és egyszülött fiának, Izsáknak a megrázó történetét. Isten úgy tette

próbára Ábrahám hitét, illetve hűségét, hogy felszólította fiának megölésére, feláldozására. Ábrahám kész volt fia életének kioltására, ha Isten így rendeli, bár Izsák büntelen, ártatlan volt. Ez nem egy büntetés végrehajtása lett volna, hanem gondolkozásom szerint emberölés, és nem minősült volna bűnnek, sőt inkább dicséretes engedelmességnek, igaz a tízparancsolat „ne ölj” mondata Ábrahám életében még nem létezett.

Az sem igaz, hogy csak Isten parancsának teljesítése miatt nem minősült volna emberölésnek Ábrahám emberáldozata. Tudunk példákat arra, hogy emberölés nemhogy bűnnek nem számított, hanem kifejezetten megtiszteltetést eredményezett az elkövető számára, bár semmi köze nem volt az isteni akarat-hoz. Ismét egy jól ismert bibliai példát szeretnék felhozni állításom igazolására. Dávid és Góliát összecsapását megelőzően a filiszteusok és Izrael csapatai készültek egymás legyilkolására, amikor is a filiszteusok egyik katonája, Góliát azt a javaslatot tette, hogy háború, általános vérengzés helyett álljon ki párviadalra vele egy izraeli katona, és a vesztes tábora, ill. népe szolgáljon a győztes fél népének. Góliát tulajdonképpen egy tisztességes, elfogadásra érdemes javaslattal állt elő, nem volt bűnösebb, mint bármelyik izraeli katona, akik szintén parancsteljesítésre álltak készen.

Bár Isten akaratára hivatkozott Dávid, aki szembeszállt vele, nincs rá bizonyíték, hogy istenítéletet hajtott volna végre. Végül is két „katona” csatája zajlott le. Talán még árnyalja is Dávid érdemét az a tény, hogy az izraeliek királya, Saul, nagy vagyont és lánya kezét is felajánlotta annak a harcosnak, aki legyőzi Góliátot, és ezen jutalom reménye nem hagyta hidegen Dávidot sem. Dávid tehát megölt egy embert, akinek bűnösségéről nincs is bizonyítékunk, és ezt az Ószövetséggel egyetértve nem tekintjük bűnnek, hanem helyes cselekedetnek.

Az Ószövetségből nemhogy a emberölés tilalma hiányzik, de esetenként mind kiszabandó büntetés elő van írva. Néhány példa erre a következő:

Mózes kivonulások könyv 21,12-ben az áll: aki valakit úgy megüt, hogy az illető belehal, halállal lakoljon.

A Leviták könyvében 20,1-27 a halára méltó bűnök vannak felsorolva, ilyenek például:

- a gyermekáldozat,
- a szülők megátkozása,
- a házasságtörés,
- a vérfertőzés, azonos neművel vagy állattal közösülés,
- a halottidézés, a jóslás.

Ezen büntetendő cselekedetek esetében nem isteni tettként, nem isteni büntetesként történik a bűnös elpusztítása, megölése, hanem kifejezetten emberi közreműködéssel, többnyire megkövezés alkalmazásával. Mózes második törvénykönyve arról rendelkezik, hogy miként kell eljárni a főbenjáró bünt elkövetett és felakasztott ember holttestével. Vagyis nem elképzelhetetlen az akasztás.

Felfogásom szerint tehát a Biblia, az isteni törvények nem tiltják a büntetesként, meghatározott törvények megszegéséért végrehajtott halálbüntetést, sőt

néhány esetben – amelyek elkövetésével manapság még kérkedni is divat – ki-
fejezetten elrendeli azt. De ölni, kivégezni, elpusztítani kizárólag büntetésből,
törvénszegés esetén szabad.

Nem megalapozott tehát az a keresztény hitre vonatkozó álláspont, hogy
életet kioltani kizárólag a Teremtő joga. Évszázadokon keresztül maga a kereszt-
tény egyház is élt ezzel a lehetőséggel.

Gondolkodni pedig igenis szabad! Még a halálbüntetés helyességén is! Még
egy világméretű katarzist okozható népvándorlás megakadályozásának mód-
járól is.

Még egy miniszterelnöknek is!

